

นโยบายของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในการส่งเสริมบทบาทผู้หญิงผ่านสหพันธ์แม่หญิงลาว

ณัฐชัย อ่ำทอง^{1,*}, วศิน ปัญญาวุฒตระกูล²

^{1,2}คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Received: 16 May 2020

Revised: 17 September 2020

Accepted: 22 September 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษานโยบายของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในการส่งเสริมบทบาทผู้หญิงผ่านสหพันธ์แม่หญิงลาวก่อนและหลังนโยบายจินตนาการใหม่ (2) ศึกษาบทบาทของสหพันธ์แม่หญิงลาวในการสนับสนุนบทบาทผู้หญิงตามนโยบายรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก่อนและหลังนโยบายจินตนาการใหม่ การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ จากการศึกษาพบว่านโยบายรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในการส่งเสริมบทบาทผู้หญิงผ่านสหพันธ์แม่หญิงลาว แบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลา คือ (1) ก่อนการประกาศใช้นโยบายจินตนาการใหม่ โดยมีปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่สำคัญในการเปลี่ยนนโยบายเพื่อส่งเสริมบทบาทผู้หญิงของรัฐบาลลาวผ่านตัวองค์กรจัดตั้งแม่หญิงลาวทั้งในนามของ “สมาคมแม่หญิงลาวฮักชาติ” และ “สหพันธ์แม่หญิงลาว” (2) หลังการประกาศใช้นโยบายจินตนาการใหม่ในปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา การส่งเสริมบทบาทผู้หญิงของสหพันธ์แม่หญิงลาวมีความเข้มข้นและหลากหลายมากขึ้น และสามารถที่จะสร้างแนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้หญิงเป็นของตนเองโดยการผสมผสานระหว่างแนวทางของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวและกองประชุมผู้หญิงสากลในแต่ละช่วงเวลาต่างๆ เพื่อให้การส่งเสริมบทบาทผู้หญิง และบทบาทหญิง-ชายในสังคมลาวให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัยและทันต่อสถานการณ์โลก

คำสำคัญ: บทบาทหญิงชายหรือบทบาทเพศ บทบาททางสังคมของแม่หญิงลาว สหพันธ์แม่หญิงลาว

* ผู้ประสานงานหลัก ; อีเมล: nat_thachai88@outlook.com

Lao PDR Government's Policies in Promoting Women Roles Through Lao Women's Union

Natthachai Umthong^{1,*}, Wasin Panyawuttrakun²

^{1,2}Faculty of Social Sciences, Naresuan University

Received: 16 May 2020

Revised: 17 September 2020

Accepted: 22 September 2020

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the policies of the government of Laos PDR in promoting the roles of women through the Lao Women's Union before and after the announcement of the “New Thinking Policy” (jintanakarn mai); and (2) to investigate the roles of the Lao Women's Union in supporting the roles of women in accordance with the government policy before and after the announcement of the New Thinking Policy. This descriptive research adopted the historical approach. The research findings revealed that the policies of Lao PDR government in promoting the roles of women through the Lao Women's Union could be categorized into 2 phases: (1) Before the announcement of the New Thinking Policy, there were significant internal and external factors contributing to changing the government policy in promoting the roles of Lao women through the establishment of the Lao women's organizations, i.e. “Lao Women's Association” and “Lao Women's Union”. (2) After the announcement of the New Thinking Policy in 1986, the promotion of the roles of women of the Lao Women's Union became more prominent and more diversified. This movement clearly created the guidelines for promoting women's roles by combining the policies of the Lao People's Revolutionary Party and the Conference of the Group of International Women at various time intervals in order to enable the promotion of the roles of women and the roles of males/females in Laos society to be appropriate for modern time and the current global situation.

Keywords: Gender roles, Social role of Lao women, Lao Women's Union

* Corresponding Author; E-mail: nat_thachai88@outlook.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การส่งเสริมบทบาทผู้หญิงในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเริ่มปรากฏให้เห็นในช่วงทศวรรษที่ 19 จนถึงต้นศตวรรษที่ 20 เมื่อสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส โดยไม่ได้ให้ความสำคัญในการปกครองและพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจฝรั่งเศสไม่มีแผนการพัฒนาเศรษฐกิจแต่อย่างใด เพียงแค่เข้ามาครอบงำเอาทรัพยากรต่างๆ ที่มีค่าจากประเทศลาว พร้อมทั้งยังกำหนดให้บรรดาชายฉกรรจ์ลาวต้องถูกเกณฑ์แรงงานโดยไม่ได้รับเงินหรือสิ่งของมีค่าเป็นค่าจ้างตอบแทน ผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดในการที่ลาวถูกปกครองโดยฝรั่งเศส คือ ผู้ที่อยู่ในระดับล่างของสังคมและระดับล่างของการจัดลำดับชั้นของชนเผ่าชาติพันธุ์ในประเทศลาว ได้แก่ ผู้หญิงในชนเผ่าต่างๆ (Kittithornsakun, 2008) สภาวะการถูกกดขี่จากชาวต่างชาตินี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้แม่หญิงลาวในชนเผ่าต่างๆ ได้เริ่มเข้าร่วมในกระบวนการลุกฮือขึ้นต่อสู้ของประชาชนทั้งชาติ แต่ยังไม่ได้เคลื่อนไหวในรูปแบบกลุ่มจัดตั้งหรือองค์กรเป็นเพียงการเข้าร่วมเพื่อเป็นกำลังหนุนหลังให้แก่ผู้ชายที่เป็นกองกำลังรบแนวหน้า เช่น การส่งเสบียงอาหาร ช่วยให้ที่หลบภัย ช่วยสืบข่าวหรือปิดบังขบวนการเคลื่อนไหว เป็นต้น จนในปี ค.ศ. 1930 โฮจิมินห์ผู้นำของขบวนการคอมมิวนิสต์สากลได้ก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนขึ้น เป็นพรรคของชนชั้นกรรมาชีพในเวลานั้น พร้อมทั้งสนับสนุนการจัดตั้งองค์กร “คณะพรรคแคว้นลาว” อยู่ในประเทศลาว (Chaiyachak, 2016) Mettarikanon (2012) ได้ให้ความเห็นว่าการก่อตั้งคณะพรรคแคว้นลาวในรูปแบบของพรรคคอมมิวนิสต์ดังกล่าวถือว่าเป็นหมุดหมายทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงในสังคมลาว เป็นการสร้างพื้นฐานทางความคิดและแนวทางปฏิบัติให้กับขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของแม่หญิงลาวในช่วงเวลาต่อมา ดังเห็นได้จากการให้ความสำคัญต่อผู้หญิงในขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อต่อต้านฝรั่งเศส อเมริกา และรัฐบาลฝ่ายขวาเวียงจันทน์ ที่เริ่มมีการขยายตัวมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งในด้านการเพิ่มขึ้นของจำนวนสมาชิกผู้หญิงที่เข้าร่วมกับกลุ่มทั้งทางตรงที่เข้าร่วมอย่างเป็นทางการ และทางอ้อมที่ไม่ได้เป็นสมาชิกแต่ให้ความร่วมมือเคลื่อนไหวทางการเมือง

ในปี ค.ศ. 1975 ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญขึ้น คือ การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบการปกครองแบบราชาอาณาจักรโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นผู้ปกครองสูงสุดมาเป็นการปกครองในรูปแบบสาธารณรัฐสังคมนิยม ซึ่งส่งผลกระทบต่อทุกโครงสร้างสำคัญในสังคมลาวเป็นอย่างมาก ทั้งด้านการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม จารีต ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม (Tularak, 2007) เนื่องจากคำว่าสังคมนิยมในระบอบใหม่นี้ได้เน้นหลักการเท่าเทียม โดยมีชนชั้นกรรมาชีพเป็นตัวขับเคลื่อนทางสังคม และการถือกรรมสิทธิ์ร่วมในที่ดินซึ่งเป็นสิ่งใหม่ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ลาว ประกอบกับในช่วงเวลาดังกล่าวสภาพเศรษฐกิจ และสังคมได้รับความเสียหายจากสงครามที่ผ่านพ้นไปเพียงไม่นาน ส่งผลให้พรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการสร้างอุดมการณ์และจิตสำนึกร่วมกันระหว่างรัฐกับประชาชนในโครงสร้างสังคมใหม่ของชาติลาวโดยมีเป้าหมายรับมือกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองที่เกิดขึ้นไปพร้อมๆ กับการฟื้นฟูและพัฒนาประเทศ โดยรัฐบาลลาวได้ดำเนินการผ่านกระบวนการถ่ายทอดอุดมการณ์เพื่อสร้างความร่วมมืออันดีในการพัฒนาประเทศ คือ การให้ความสำคัญกับการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม โดยการปฏิวัติทางด้านวัฒนธรรมอย่างจริงจัง ดำเนินการปฏิรูปการศึกษา ยกย่องคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น พัฒนาการอนามัย 3 สะอาด การสร้างแบบแผนการดำรงชีวิตใหม่ ลบล้างจารีตประเพณีที่ส่งผลกระทบในทางที่ไม่ดีต่อวิถีชีวิตและสุขภาพของประชาชน

จากการดำเนินการดังกล่าวของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในครั้งนี้ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายครั้งสำคัญ โดยกำหนดให้สหพันธ์แม่หญิงลาวเป็นองค์กรกลางในการส่งเสริมบทบาทของผู้หญิงลาว

แต่ในช่วง 10 ปีแรกของการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากการปกครองระบอบราชาอาณาจักรมาเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คือ ค.ศ. 1975-1986 ผู้หญิงลาวยังคงเผชิญหน้ากับอุปสรรคหลายประการและความรับรู้เข้าใจต่อบทบาทผู้หญิงต่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาประเทศชาติ สิทธิ และความเสมอภาคของสังคมยังไม่กว้างขวางลึกซึ้งเท่าที่ควร (Klangsrivat, 1993) ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ตั้งแต่หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ค.ศ. 1975 ถึงช่วงกลางทศวรรษ 1980 สหพันธ์แม่หญิงลาวซึ่งในขณะนั้นใช้ชื่อว่าสมาคมแม่หญิงลาวแห่งชาติยังมิได้มีโอกาสในการส่งเสริมบทบาทผู้หญิงในการพัฒนาประเทศในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากหน้าที่หลักที่ได้รับจากรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวคือส่งเสริมบทบาทผู้หญิงในด้านความเท่าเทียมและสิทธิของประชาชนภายในชาติเป็นหลัก ทำให้บทบาทของผู้หญิงลาวที่อยู่ในสังคมยังคงไม่ได้รับการพัฒนาให้สูงขึ้นจากเดิมเท่าที่ควร ดังเห็นได้จากเอกสารของศูนย์กลางสหพันธ์แม่หญิงลาว เรื่อง ประวัติมูลเชื้อสหพันธ์แม่หญิงลาว ปรากฏว่าอัตราส่วนของผู้หญิงลาวในช่วงก่อนปี ค.ศ. 1986 (หรือก่อนการประกาศใช้นโยบายจินตนาการใหม่) ที่ได้รับการคุ้มครองจากรัฐบาล ได้รับการศึกษา ได้รับการบริการด้านสาธารณสุข และสวัสดิการต่างๆ ตลอดจนสถานภาพทางสังคมของผู้หญิงยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำเมื่อเทียบกับผู้ชาย

ในปี ค.ศ. 1986 เกิด “นโยบายจินตนาการใหม่” (New Thinking) หรือ กลไกเศรษฐกิจใหม่ (New Economic Mechanism – NEM) ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวคือการเกิดระบบเศรษฐกิจแบบการตลาด (Market Economy) ที่เน้นความสำคัญในเรื่องของระบบกลไกตลาดและการบริหารประเทศในรูปแบบธุรกิจมากขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการ เทคโนโลยี และบุคลากรกับบรรดาประเทศต่างๆ จนทำให้ได้รับอิทธิพลจากโลกภายนอกที่เป็นเสรีนิยมประชาธิปไตยมากขึ้น และพยายามส่งเสริมให้เอกชนดำเนินธุรกิจด้วยตนเองหรือร่วมกับรัฐในลักษณะของรัฐวิสาหกิจ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้นักลงทุนต่างประเทศเข้าไปลงทุนในลาว เกิดการแข่งขันทางธุรกิจ โดยอาศัยการโฆษณาสินค้าในสื่อต่างๆ มากขึ้น (Chairat, 2008) ทำให้หลังปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา รัฐบาลลาวได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้สังคมลาวมีความเสมอภาคระหว่างหญิง-ชายอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นเนื่องจากความต้องการแรงงานผู้หญิงให้เข้ามาทำงานในระบบเศรษฐกิจแบบใหม่มากขึ้น ความต้องการแรงงานผู้หญิงให้เข้ามาทำงานในระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ของรัฐบาลลาวยังเห็นได้จากการที่พรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลลาวได้อำนวยความสะดวกเพื่อปลดปล่อยแม่หญิงลาวตามที่สหพันธ์แม่หญิงลาวเคยเสนอไว้ในมติการประชุมครั้งต่างๆ (Sribunhong, 2011) โดยการส่งเสริมบทบาทของผู้หญิงในช่วงหลังปี ค.ศ. 1986 นั้นพรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลลาวได้มอบหมายให้สหพันธ์แม่หญิงลาวเป็นผู้นำในการจัดตั้งรวบรวมแม่หญิงในทุกกลุ่มภายใต้คำขวัญ 3 ดี 2 หน้า ที่ โดยความหมายของ 3 ดี คือ เป็นพลเมืองดี เป็นภรรยาที่ดี และเป็นแม่ที่ดี ส่วน 2 หน้า ที่ คือ ปกป้องรักษาและก่อสร้างสังคมนิยม และหน้าที่ปลดปล่อย แม่หญิง (Panyawuttrakun, 2016)

ดังนั้น “สหพันธ์แม่หญิงลาว” ซึ่งเป็นองค์กรที่ได้รับคำสั่งจากพรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยตรงจึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการดูแลและหาหนโยบายเพื่อส่งเสริมและผลักดันให้ผู้หญิงลาวมีบทบาท ภาระหน้าที่ และภาพลักษณ์ที่ควรจะเป็นตามที่พรรคประชาชนปฏิวัติลาวต้องการ รวมถึงเป็นองค์กรหลักในการสร้างความเป็น “แม่หญิงลาวแบบใหม่” หรือผู้หญิงสังคมนิยมในช่วงหลังปี ค.ศ. 1986 และการส่งเสริมบทบาทหญิง-ชายเพื่อการพัฒนาประเทศภายหลังปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในการส่งเสริมบทบาทผู้หญิงผ่านสหพันธ์แม่หญิงลาวก่อนและหลังนโยบายจินตนาการใหม่
2. เพื่อศึกษาบทบาทของสหพันธ์แม่หญิงลาวในการสนับสนุนบทบาทผู้หญิงและผลงานของสหพันธ์แม่หญิงลาวตามนโยบายรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวก่อนและหลังนโยบายจินตนาการใหม่

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดองค์การและการจัดการองค์การ (Organization and Management Theory) คือ การศึกษาการประมวลผลขององค์การที่มีระดับการวิเคราะห์ที่มีขนาดใหญ่ โดยเป้าหมายของทฤษฎีองค์การ คือ การเข้าใจองค์การจากการมองในวงกว้าง หรือเป็นการวิเคราะห์องค์การในภาพใหญ่ เนื่องจากต้องศึกษาองค์การทั้งหมดเป็นหนึ่งหน่วยโดยมีจุดเน้นการวิเคราะห์องค์การที่ไม่ใช่แค่ตัวบุคคลแต่เป็นตัวขององค์การเอง

Tosi (2009) ได้อธิบายความหมายของทฤษฎีองค์การไว้ว่า “เป็นชุดของข้อความและแนวคิดซึ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน” ซึ่งแสดงถึงภาพรวมของพฤติกรรมของบุคคลกลุ่มย่อยและกลุ่มต่างๆ ภายในองค์การอย่างเป็นระบบ แสดงถึงปฏิสัมพันธ์ของรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ของกิจกรรมในองค์การ ดังนั้นโดยเนื้อหาที่แท้จริงแล้ว ทฤษฎีองค์การ คือ กรอบของแนวความคิดทฤษฎีต่างๆ ที่ศึกษาเฉพาะเรื่องโครงสร้างขององค์การ (Organization Design) กล่าวคือ เป็นการศึกษาเพื่ออธิบายถึงการจัดโครงสร้างขององค์การ การออกแบบองค์การ รวมทั้งการเสนอทางเลือกในการบริหารองค์การเพื่อให้องค์การบรรลุถึงประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีองค์การที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่องานวิจัยนี้คือทฤษฎีองค์การตามวิธีการสมัยดั้งเดิม (Classical Theory) โดยมีแนวคิดทางการจัดองค์การระบบราชการเป็นแนวคิดหลักสำคัญ ดังนี้ (1) ด้านการกำหนดหน้าที่ (2) ด้านการกำหนดสายการบังคับบัญชา (3) สิทธิของผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่อยู่ในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ (4) ด้านการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน (5) ด้านการกำหนดกฎระเบียบ และ (6) ด้านความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงาน ทฤษฎีองค์การตามวิธีการสมัยดั้งเดิมของเวเบอร์นี้เป็นการเน้นหนักในส่วนที่เกี่ยวกับการออกแบบโครงสร้างขององค์การโดยได้เสนอองค์การที่เป็นอุดมคติซึ่งเขาคิดว่าเป็นองค์การที่ให้ประสิทธิภาพมากกว่าองค์การที่กำหนดโครงสร้างมาจากหลักเกณฑ์ที่ไม่ได้คำนึงถึงความสมเหตุสมผล

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหญิง-ชายในการพัฒนา (Gender and Development) คือ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหญิง-ชาย สถานภาพและบทบาทหญิง-ชายในครอบครัวและสังคม และองค์ความรู้เกี่ยวกับหญิง-ชาย และประเด็นหญิง-ชายในมิติต่างๆ ตลอดจนการวิเคราะห์ทิศทางและแนวโน้มเกี่ยวกับบทบาทหญิง-ชายในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างหญิง-ชาย ที่ปรากฏในครอบครัวและสังคมโดยทั่วไปนั้นเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Power Relation) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มีความเหลื่อมล้ำกัน เนื่องจากบทบาทภาระหน้าที่ความรับผิดชอบการควบคุม การเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ตลอดจนอำนาจในการตัดสินใจที่แตกต่างกันระหว่างหญิง-ชาย ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเวลาผ่านไปและอาจมีปัจจัยบางประการเข้ามามีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์เชิงอำนาจนั้น ปัจจัยดังกล่าวอาจเป็นด้านทางสังคมเศรษฐกิจการเมือง การศึกษา ศาสนา และสภาวะแวดล้อมต่างๆ

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทผู้หญิงในการพัฒนา (Women in Development) คือ ภาระหน้าที่ของผู้หญิงที่ต้องรับผิดชอบในหลายๆ อย่างทั้งในและนอกบ้าน โดยภาระบทบาทผู้หญิงดังกล่าวนี้ไม่ได้เป็นในรูปแบบเดียวกันใน

ทุกที่ แต่ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมหนึ่งที่คาดหวังอยากให้ผู้หญิงเป็นแบบไหน เช่น ในบางสังคมคาดหวังว่าผู้หญิงจะต้องทำงานได้เป็นอย่างดีทั้งพื้นที่ในบ้าน คือ การรับผิดชอบในระดับครัวเรือน และในระดับชุมชนหรือสังคมที่เป็นพื้นที่นอกบ้านหรือพื้นที่สาธารณะ หรือในบางสังคมคาดหวังเพียงแค่ว่าผู้หญิงจะต้องทำงานได้เป็นอย่างดีในพื้นที่ระดับครัวเรือน เช่น การทำงานในบ้านเท่านั้น

ดังเห็นได้จากงานวรรณกรรมลาวที่สะท้อนภาพผู้หญิงในสังคมลาว ถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทและความคาดหวังจากสังคมลาวในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันไป โดยในแต่ละช่วงเวลาจะมีบริบททางสังคมในช่วงนั้นๆ เป็นตัวกำหนดบทบาทให้แก่ผู้หญิง และเป็นเสมือนแนวทางที่กำหนดวิถีปฏิบัติของผู้หญิงเอาไว้ เช่น ในอดีตบทบาทผู้หญิงส่วนใหญ่จะปรากฏอยู่เพียงในระดับครัวเรือนหรือครอบครัว แต่ช่วงหลังปี ค.ศ. 1970 เป็นต้นมา จากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจโลกอันมีสาเหตุมาจากการล่มสลายตัวของระบบเศรษฐกิจในโลกสังคมนิยมและความสำเร็จของระบบเศรษฐกิจในโลกทุนนิยม จึงทำให้ผู้หญิงได้ก้าวออกจากบทบาทในระดับครัวเรือนสู่บทบาทภายนอกมากขึ้น เช่น ออกมาทำงานในระบบโรงงานอุตสาหกรรม หรือประกอบธุรกิจส่วนตัวมากขึ้น จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทผู้หญิงในสังคมลาว เช่น บทบาทผู้หญิงในด้านเศรษฐกิจ บทบาทผู้หญิงด้านสังคม และบทบาทผู้หญิงทางด้านการเมือง เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) เป็นการศึกษาหาข้อเท็จจริงที่เป็นเรื่องราวในอดีตเพื่อนำความรู้มาทำความเข้าใจและอธิบายเหตุการณ์ต่างๆ

ตัวอย่างในการวิจัย

ตัวอย่างในการวิจัย คือ รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสหพันธ์แม่หญิงลาวจำนวน 1 องค์กร โดยศึกษาผ่านข้อมูลเอกสารสิ่งพิมพ์ที่มีลักษณะเป็นเอกสารปฐมภูมิหรือเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรองต่างๆ ของหน่วยงาน จำนวน 120 ชุด เป็นข้อมูลหลักในการศึกษา โดยเป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงที่เกี่ยวกับผู้หญิงลาว เช่น รายงานการประชุมสหพันธ์แม่หญิงลาว เป็นต้น

เครื่องมือวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ โดยผู้วิจัยทำการจำแนกข้อมูลที่เป็นเอกสารปฐมภูมิหรือเอกสารชั้นต้น ได้แก่ เอกสารที่ผู้อยู่ในเหตุการณ์เขียนขึ้นและสะท้อนเรื่องราวข้อเท็จจริงต่างๆ เป็นการศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ในอดีต โดยทำการรวบรวมเอกสารของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสหพันธ์แม่หญิงลาว เช่น ร่างประกาศนโยบาย วารสาร หนังสือพิมพ์ นิตยสาร แผ่นภาพโฆษณา จากนั้นทำการวิเคราะห์พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงบทบาทของสหพันธ์แม่หญิงลาวก่อนและหลังนโยบายจินตนาการใหม่ที่ส่งผลต่อบทบาทผู้หญิงลาว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเน้นการเก็บข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงลาวทั้งเอกสารโดยตรงจากสถานที่ทำการของ สหพันธ์แม่หญิงลาว ร้านหนังสือ หน่วยงานราชการในแขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเอกสาร

ต่างๆ ที่ช่วยสนับสนุนเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับผู้หญิงลาว โดยสามารถจัดแบ่งตามประเภทได้ดังนี้ (1) เอกสารจากรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เช่น เอกสารจากกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กองประชุมสัมมนาโครงการศูนย์การศึกษาแม่หญิง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นต้น (2) เอกสารจากสหพันธ์แม่หญิงลาว เช่น หนังสือพิมพ์แม่หญิงลาว วารสารสาวลาว เอกสารประวัติมูลเชื้อสหพันธ์แม่หญิงลาว คู่มือฝึกอบรมการถ่ายทอดเทคโนโลยีสำหรับแม่หญิงชนบท เป็นต้น และ (3) เอกสารจากองค์กรผู้หญิงสากล และองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงระดับสากลอยู่ใน สปป.ลาว เช่น เอกสารจากสถาบันค้นคว้าและอบรมสากลของสหประชาชาติเพื่อความก้าวหน้าของแม่หญิง (INSTRAW) กองทุนพัฒนาของสหประชาชาติสำหรับผู้หญิง (UNIFEM) เอกสารจากกองประชุมใหญ่ผู้หญิงโลก เอกสารแผนการพัฒนาแม่หญิงระหว่างองค์กร UNICEF – ส.ป.ป.ลาว เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้แนววิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Approach) มุ่งเน้นการศึกษาเอกสารและหลักฐานปฐมภูมิต่างๆ เพื่อศึกษาเรื่องราวในอดีตโดยจำแนกองค์ประกอบต่างๆ เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล โดยมีกระบวนการคิด วิเคราะห์เชิงลึกอย่างละเอียด จากเหตุไปสู่ผล โดยผู้วิจัย นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารจากที่ต่างๆ มาวิเคราะห์ตามกระบวนการและนำมาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่มีผลต่อการส่งเสริมบทบาทผู้หญิงผ่านสหพันธ์แม่หญิงลาว ตลอดจนการทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินการปรับเปลี่ยนนโยบายของรัฐบาลที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของสหพันธ์แม่หญิงลาว เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของสหพันธ์แม่หญิงลาวในแต่ละช่วงเวลาว่าดำเนินกิจกรรมภายใต้นโยบายแบบใด และภายใต้นโยบายนั้นๆ สหพันธ์แม่หญิงลาวมีผลงานที่เด่นชัดและบทบาทในการสนับสนุนผู้หญิงลาว ด้วยวิธีการใดบ้าง และนำเสนอรายงานแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการส่งเสริมบทบาทผู้หญิงของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวผ่านสหพันธ์แม่หญิงลาวก่อนนโยบายจินตนาการใหม่

การส่งเสริมบทบาทผู้หญิงก่อนนโยบายจินตนาการใหม่ ทางสมาคมแม่หญิงลาวฮักชาติหรือคณะสหพันธ์แม่หญิงลาว ยังไม่ได้มีอำนาจในการตัดสินใจเป็นของตนเอง การเคลื่อนไหว รณรงค์ และคำสั่งปฏิบัติงานต่างๆ ในทุกขั้นตอนจะต้องผ่านการตัดสินใจและเห็นชอบจากพรรคประชาชนปฏิวัติลาวและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งตัวองค์กรแม่หญิงลาวเป็นเพียงแคหน่วยเชื่อมการทำงานระหว่างมติพรรคและรัฐบาลกับท้องถิ่นต่างๆ ที่มีหน่วยขององค์กรจัดตั้งแม่หญิงลาวปฏิบัติงานอยู่ ซึ่งยังไม่ได้มีอำนาจในการวางแผน หรือติดต่อกับองค์กรสากลต่างๆ ได้ด้วยตนเอง นอกจากนั้นในบางคำสั่งจากพรรคและรัฐบาล ที่เกี่ยวกับผู้หญิงสามารถส่งการลงมาสู่ท้องถิ่นโดยตรง ซึ่งไม่ต้องผ่านองค์กรจัดตั้งแม่หญิง เช่น คำสั่งการจัดตั้งกองลำเลียงแบกหาม 368 (กองร้อย 368) และกองกำลังไฟเพชหญิง 769 (กองร้อย 769) เพื่อจัดตั้งเป็นหน่วยสนับสนุนในภาคสนามรบในช่วงปี ค.ศ. 1968-1969 ดังนั้นการส่งเสริมบทบาทผู้หญิงในช่วงนี้ ยังคงเป็นไปตามแนวทางของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวเพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่มีความหลากหลาย ขาดประสิทธิภาพ และไม่ตอบกระแสการพัฒนาของโลก จึงทำให้สหพันธ์แม่หญิง

ลาว หรือสมาคมแม่หญิงลาวฮักชาติ ยังคงไม่สามารถที่จะปฏิบัติงานส่งเสริมการยกระดับบทบาทความเป็นอยู่ของผู้หญิงลาวได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามเป้าหมายขององค์กร

2. รูปแบบการส่งเสริมบทบาทผู้หญิงของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวผ่านสหพันธ์แม่หญิงลาวหลังนโยบายจินตนาการใหม่

การส่งเสริมบทบาทผู้หญิงหลังนโยบายจินตนาการใหม่นั้น มีความแตกต่างจากช่วงก่อนนโยบายจินตนาการใหม่ค่อนข้างมาก และได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและการมีส่วนร่วมขององค์กรสหพันธ์แม่หญิงลาวทั้งในระดับชั้นศูนย์กลาง และระดับรากฐานท้องถิ่น (ระดับแขวง เมือง และหมู่บ้าน) มากขึ้น เนื่องจากภายหลังจากการประกาศใช้นโยบายจินตนาการใหม่ ส่งผลทำให้ทางพรรคและรัฐบาลลาวเริ่มที่จะให้อิสระในการวางแผนงานในระดับปฏิบัติการได้ โดยตัวองค์กรสหพันธ์แม่หญิงลาวเอง ในขอบเขตที่กว้างมากขึ้น เช่น ไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับแนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้หญิงของพรรคและรัฐบาลเพียงอย่างเดียว แต่ยังสามารถที่จะมุ่งหาเงินทุนและโครงการส่งเสริมการพัฒนาผู้หญิงจากองค์กรสากลต่างๆ หรือจากประเทศเพื่อนมิตรได้ด้วยการประสานงานติดต่อระหว่างตัวองค์กรสหพันธ์แม่หญิงลาวกับองค์กรสากลต่างๆ โดยไม่ต้องผ่านการตัดสินใจของคณะพรรคและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวดังเช่นช่วงก่อนนโยบายจินตนาการใหม่ ดังนั้นจึงส่งผลให้แนวทางและการปฏิบัติงานต่างๆ ของสหพันธ์แม่หญิงลาว มีระบบและประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากการส่งเสริมบทบาทผู้หญิงในช่วงเวลานี้มีความหลากหลาย มีประสิทธิภาพ และตอบกระแสการพัฒนาของโลกที่มากขึ้น และภายหลังปี ค.ศ. 2000 เป็นต้นมา ปรากฏว่าองค์กรสหพันธ์แม่หญิงลาวทั้งในระดับรากฐานท้องถิ่น เช่น ระดับแขวง สามารถที่จะประสานงานกับองค์กรช่วยเหลือสากลต่างๆ ได้ด้วยตนเอง เพื่อหาเงินทุนและการช่วยเหลือด้านบุคลากรและเครื่องมือเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อนำมาพัฒนาท้องถิ่นรากฐานของตนเอง โดยไม่ต้องผ่านการประสานงานจากชั้นศูนย์กลางอย่างเช่นเคย

ด้วยการที่พรรคและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้เปิดรับระบบทุนนิยมมากขึ้นภายหลังปี ค.ศ. 2000 เป็นต้นมา จึงทำให้สหพันธ์แม่หญิงลาวสามารถจัดตั้งหน่วยธุรกิจตามการจัดตั้งท้องถิ่นต่างๆ เพื่อหารายได้เป็นของตนเอง เช่น กลุ่มออมเงิน กลุ่มแม่หญิงนักธุรกิจขนาดย่อม กลุ่มธุรกิจหัตถกรรม กลุ่มฝ่ายลาว กลุ่มแม่หญิงเกษตรกรต่างๆ โดยไม่ต้องพึ่งพางบประมาณจากทางพรรคและรัฐบาลอย่างเดียวยกต่อไปในการนำเงินทุนมาพัฒนาแม่หญิงลาว

ในส่วนของการสนับสนุนบทบาทผู้หญิงและผลงานของสหพันธ์แม่หญิงลาวตามนโยบายรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วงเวลาหลักๆ คือ

1. บทบาทและผลงานของสหพันธ์แม่หญิงลาวในการสนับสนุนบทบาทผู้หญิงลาวก่อนนโยบายจินตนาการใหม่ มีลักษณะเป็นการส่งเสริมบทบาทผู้หญิงในด้านการเมือง การทหาร และการปกป้องประเทศตามแนวทางของพรรคและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยปรากฏให้เห็นในลักษณะของการจัดตั้งกลุ่มกองกำลังพิเศษ คือ กลุ่มจัดตั้งแม่หญิงที่เคลื่อนไหวตามพื้นที่ต่างๆ ในลักษณะของหน่วย เช่น (1) หน่วยยุวันนารี (2) หน่วยแม่นักรบ และ (3) หน่วยเอี้ยนนักรบ ซึ่งได้กระจายตัวอยู่ตามท้องถิ่นต่างๆ และได้ปฏิบัติการอย่างปิดลับตามคำสั่งเฉพาะของแนวลาต่อต้าน (หรือพรรคประชาชนปฏิวัติลาวในเวลาต่อมา) จากนั้นจึงเกิดการรวมกลุ่มแม่หญิงลาวทั้ง 3 หน่วยมาเป็น “หน่วยคันท้าเวียงงานแม่หญิงลาว” ในปี ค.ศ. 1955 เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงการเริ่มต้นการจัดตั้งหน่วยแม่หญิงทั้ง 3 หน่วยให้มีระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น จนในปีถัดมาคือ ปี ค.ศ. 1956 ทางคณะพรรคประชาชนลาวจึงสามารถจัดตั้งองค์กรแม่หญิงลาวขึ้นมาได้อย่างเป็นทางการในนามของ “สมาคมแม่หญิงลาวฮักชาติ” และต่อมาเป็น “สหพันธ์แม่หญิงลาว” โดยเริ่มให้กลุ่มผู้นำที่เป็นผู้หญิงเข้ามาจัดระบบองค์กรเพื่อบริหารงานกันเอง

ภายใต้การชี้นำของพรรคประชาชนลาว และเมื่อภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองปี ค.ศ. 1975 จึงได้มีการมุ่งเน้นในเรื่องความเท่าเทียมทางเพศ และชนชั้นทางสังคมตามแนวทางสังคมนิยมมากขึ้น แต่สุดท้ายด้วยการที่เน้นในเรื่องของความเท่าเทียมทางเพศมากเกินไป จึงส่งผลให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมตามมาอย่างมากมาย โดยเฉพาะในกรณีของความล้มเหลวของระบบสหกรณ์การเกษตรหรือระบบนารวม จึงส่งผลให้ทางพรรคและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ต้องทำการปรับนโยบายทางเศรษฐกิจใหม่อีกครั้งในปี ค.ศ. 1986 หรือที่เรียกว่านโยบายจินตนาการใหม่

2. บทบาทและผลงานของสหพันธ์แม่หญิงลาวในการสนับสนุนบทบาทผู้หญิงลาวหลังนโยบายจินตนาการใหม่ สามารถแบ่งออกได้ 2 รูปแบบด้วยกัน คือ

2.1 การส่งเสริมบทบาทผู้หญิงในการพัฒนา (Women in Development) ในช่วงหลัง ปี ค.ศ. 1986 – 1993 อันเป็นแนวทางของคำขวัญ 3 ดี 2 หน้าที่ ซึ่งเป็นแนวทางหลักในการพัฒนาและส่งเสริมบทบาทผู้หญิงของสหพันธ์แม่หญิงลาวในทุกๆ ด้าน โดยในช่วงแรกของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบเศรษฐกิจมาสู่นโยบายจินตนาการใหม่นี้ ถึงแม้ว่าทางสหพันธ์แม่หญิงลาวจะลดในเรื่องของความเป็นสตรีนิยมที่เน้นหนักในเรื่องของความเท่าเทียมทางเพศลงมาบ้าง แต่ก็ยังคงเน้นความสำคัญในส่วนของการพัฒนาประเทศที่เน้นบทบาทผู้หญิงในการพัฒนาเป็นหลัก ดังเห็นได้จากแนวทางของคำขวัญ 3 ดี ที่เน้นเรื่องของการเป็นพลเมืองที่ดี แม่ที่ดี และเมียที่ดี ซึ่งยังคงไม่ได้ให้ความสำคัญต่อบทบาทหญิง-ชาย ในครอบครัวและสังคม เพื่อพัฒนาประเทศชาติมากเท่าไร

2.2 การส่งเสริมบทบาทหญิง-ชาย ในการพัฒนา (Gender and Development) ในช่วงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 เป็นต้นมา เนื่องด้วยการที่รัฐบาลลาวและคณะสหพันธ์แม่หญิงลาว ได้เริ่มตระหนักถึงบทบาททางเพศที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ จึงทำให้มีการเริ่มที่จะหันมาให้ความสำคัญในบทบาทเพศ หรือบทบาทหญิง-ชาย เพื่อการพัฒนาประเทศมากกว่าที่จะเน้นไปที่บทบาทผู้หญิงเพื่อการพัฒนาเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้สะท้อนออกมาให้เห็นในการปรับเปลี่ยนคำขวัญ 3 ดี นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1988 และเริ่มให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในปี ค.ศ. 1993 เป็นต้นมา ในด้านของบทบาทหญิง-ชาย เพื่อการพัฒนา ดังเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงคำขวัญ 3 ดี จากการเป็นแม่ที่ดี และเมียที่ดี มาสู่การสร้างครอบครัวใหม่ที่ดี และครอบครัวที่มีความผาสุก ให้ความสำคัญสอดคล้องกับการส่งเสริมบทบาทหญิง-ชายมากกว่าการส่งเสริมบทบาทผู้หญิงเพียงอย่างเดียว ดังนั้นเมื่อต้องการให้ครอบครัวดี จึงไม่สามารถใช้บทบาทผู้หญิงในการพัฒนาเพียงอย่างเดียว แต่ต้องใช้บทบาทหญิง-ชาย ที่รู้หน้าที่ของตนเองในครอบครัวตามแนวทางของคนสังคมนิยมใหม่ที่พรรคและรัฐบาลลาวกำหนดให้เป็นแบบอย่างในการสร้างครอบครัว โดยผ่านการส่งเสริมจากสหพันธ์แม่หญิงลาว

อภิปรายผล

จากการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในการส่งเสริมบทบาทผู้หญิงผ่านสหพันธ์แม่หญิงลาวทั้งช่วงก่อนนโยบายจินตนาการใหม่และหลังนโยบายจินตนาการใหม่ เมื่อวิเคราะห์ด้วยแนวคิดทางการจัดการองค์การจะเห็นได้ว่าสหพันธ์แม่หญิงลาวซึ่งเป็นองค์กรที่ถูกจัดตั้งขึ้นโดยรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมบทบาทผู้หญิงทั้งในช่วงก่อนและหลังนโยบายจินตนาการใหม่นั้น มีลักษณะการดำเนินงานแบบองค์การตามวิธีการสมัยดั้งเดิม (Classical Theory) ในรูปแบบการจัดตั้งองค์การราชการ คือ (1) ด้านการกำหนดหน้าที่ การส่งเสริมบทบาทผู้หญิงผ่านสหพันธ์แม่หญิงลาว มีการกำหนดขอบเขตของ

งานแต่ละงานอย่างชัดเจนและกำหนดอำนาจหน้าที่เพื่อที่จะปฏิบัติงานนั้นให้ลุล่วงตามความชำนาญเฉพาะด้าน (2) ด้านการกำหนดสายการบังคับบัญชา การส่งเสริมบทบาทผู้หญิงผ่านสหพันธ์แม่หญิงลาว มีการกำหนดสายการบังคับบัญชาอย่างเป็นทางการ (3) สิทธิของผู้ปฏิบัติงาน ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ ในองค์กรสหพันธ์แม่หญิงลาว จะถือเป็นพนักงานคนหนึ่งขององค์กรเท่านั้น กล่าวคือสิทธิในการที่จะบริหารหรือปฏิบัติหน้าที่จะถูกกำหนดไว้ตามตำแหน่ง โดยผู้ที่อยู่ในตำแหน่งหน้าที่ในองค์กรสหพันธ์แม่หญิงลาวทุกคนจะต้องได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการประชาชนปฏิวัติลาว (4) ด้านการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน การคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานและการเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นในองค์กรสหพันธ์แม่หญิงลาวใช้หลักของความสามารถซึ่งวัดได้จากผลการปฏิบัติงานในตำแหน่งหรือจากการได้รับการฝึกอบรมเป็นตัวชี้วัดสำคัญ และวัดจากผลงานการปฏิบัติหน้าที่เป็นหลักการเบื้องต้น และ (5) ด้านการกำหนดกฎระเบียบ การส่งเสริมบทบาทผู้หญิงผ่านสหพันธ์แม่หญิงลาว มีการกำหนดกฎและระเบียบต่างๆ อย่างชัดเจน เช่น คุณสมบัติในด้านระดับการศึกษาของบุคคลที่มีสิทธิในการเข้าเป็นสมาชิกสหพันธ์แม่หญิงลาวในระดับชั้นต่างๆ ซึ่งกฎและระเบียบนี้จะทำให้เกิดการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐาน เกิดความเป็นธรรมและทำให้สมาชิกขององค์กรอยู่ในระเบียบวินัยและการดำเนินการขององค์กรเป็นไปได้อย่างต่อเนื่อง

ในส่วนบทบาทของสหพันธ์แม่หญิงลาวในการสนับสนุนบทบาทผู้หญิงและผลงานของสหพันธ์แม่หญิงลาวตามนโยบายรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในช่วงก่อนนโยบายจินตนาการใหม่และหลังนโยบายจินตนาการใหม่ เมื่อทำการศึกษาแล้วพบว่าบทบาทของผู้หญิงลาวที่ได้รับการสนับสนุนจากสหพันธ์แม่หญิงลาวในช่วงก่อนนโยบายจินตนาการใหม่มีบทบาทเดียวคือผู้หญิงในการพัฒนา (Women in Development) ในขณะที่บทบาทของผู้หญิงที่ได้รับการสนับสนุนจากสหพันธ์แม่หญิงลาวในช่วงหลังนโยบายจินตนาการใหม่มี 2 บทบาท คือ ในช่วงแรกยังคงให้ความสำคัญกับบทบาทผู้หญิงในการพัฒนา (Women in Development) ต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 1993 จึงเริ่มต้นให้ความสำคัญกับบทบาทอีกบทบาทหนึ่งเพิ่มขึ้นมานั้นก็คือบทบาทหญิง-ชายในการพัฒนา (Gender and Development) ดังนี้

1. บทบาทผู้หญิงในการพัฒนา (Women in Development)

ผลการศึกษาปรากฏว่าบทบาทผู้หญิงในการพัฒนาเริ่มมีความสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับ และถูกให้ความสำคัญจากพรรครัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสหพันธ์แม่หญิงลาว ทั้งในช่วงก่อนและหลังการประกาศใช้นโยบายจินตนาการใหม่ ซึ่งได้สอดคล้องกับงานศึกษาของสมหมาย ศรีบุญเฮือง (Sribunhong, 2011) ในวิทยานิพนธ์เรื่องการสร้างอัตลักษณ์ผู้หญิงลาวโดยรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวตั้งแต่ ค.ศ. 1975 ถึงปัจจุบัน ได้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการความเป็นผู้หญิงลาวหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ค.ศ. 1975 โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ คือ

1.1 การสร้างอัตลักษณ์ผู้หญิงลาวภายใต้ระบอบการนำของรัฐบาลประชาธิปไตยประชาชนลาวในลักษณะของ “ผู้หญิงสังคมนิยมใหม่” เป็นกระบวนการสร้างและผลิตซ้ำทางความหมายให้กับผู้หญิงลาวที่สอดคล้องอยู่กับบริบททางสังคมที่หล่อหลอมความเป็นผู้หญิงลาว ไม่ว่าจะเป็ความรู้ ความจริง อำนาจ และอัตลักษณ์ของผู้หญิงลาว

1.2 ยุคจินตนาการใหม่และผู้หญิงลาวแบบใหม่ ภายหลังจากปฏิวัตินโยบายจินตนาการใหม่เมื่อปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายๆ ด้านตามมา พร้อมทั้งมีการเกิดขึ้นของสื่อประเภทต่างๆ อย่างมากมายทั้งสื่อภายในและสื่อจากต่างประเทศที่เข้ามาพร้อมกับวาทกรรมหลากหลายชุดที่ขัดแย้งกับวิถีคิดของรัฐบาลลาว จนส่งผลต่อวัฒนธรรมอันดั้งเดิมของชาติลาว

จากข้อมูลการส่งเสริมบทบาทผู้หญิงในการพัฒนาประเทศลาว ภายหลังจากประกาศใช้นโยบายจินตนาการใหม่ผู้วิจัยพบว่า การส่งเสริมบทบาทผู้หญิงของพรรคและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยผ่านคณะสหพันธ์แม่หญิงลาวนั้น ไม่ได้ราบรื่นและเป็นไปอย่างที่ต้องการ ด้วยเหตุผลจากปัจจัยภายนอกในเรื่องของกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก และปัจจัยภายในของประเทศลาวเอง ที่เป็นตัวแปรสำคัญในการเปลี่ยนแปลงแนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้หญิงในการพัฒนามาสู่การส่งเสริมบทบาทหญิง-ชายในการพัฒนา ซึ่งได้สอดคล้องกับงานศึกษาของ ลัดสะหมี จันทะบันทง (Janthabanjoong, 2011) เรื่องบทบาทของแม่หญิงในการสร้างเศรษฐกิจครอบครัวด้วยการทำหูกของชาวบ้านภูเขาคำ เมืองแก้วอุดม แขวงเวียงจันทน์ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการนิยามความบทบาทหญิง-ชาย ของสหพันธ์แม่หญิงลาวว่า บทบาทหญิงชาย หมายถึงการเคลื่อนไหวประจำวันของหญิงชายในสถานภาพที่แตกต่างกันซึ่งอาจรวมทั้งหน้าที่และความรับผิดชอบอีกด้วย ซึ่งบทบาทสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม จิตสำนึก และความต้องการของคนได้ผ่านกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันจะเห็นว่าบทบาทหญิง-ชาย ได้มีการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ หญิง-ชายมีบทบาทแตกต่างกันและมีบางอย่างที่คล้ายคลึงกันซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายแสดงออกใน 3 บทบาท คือ (1) บทบาทการดูแลสมาชิกในครอบครัว (2) บทบาทการผลิต (3) บทบาทเพื่อชุมชน แทนการเน้นบทบาทผู้หญิงเพียงอย่างเดียวเหมือนในช่วงแรก

2. บทบาทหญิง-ชายในการพัฒนา (Gender and Development)

การส่งเสริมบทบาทหญิง-ชายในการพัฒนา พบว่าได้สอดคล้องกับงานของวิจัยของ มณีวอน หลวงสมบัติ (Luangsombat, 2011) ในวิทยานิพนธ์เรื่อง ผลกระทบของโครงการกองทุนพัฒนาที่มีต่อความสัมพันธ์หญิง-ชาย : กรณีศึกษากองทุนพัฒนาบ้านนาคุณเหนือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจในโครงการกองทุนพัฒนาใน 3 ระดับด้วยกัน คือ

2.1 ระดับนโยบายรัฐและผู้บริหาร นโยบายหลักในแผนพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐที่เป็นการพัฒนาอยู่ในกรอบโครงสร้างสังคมเดิมคือโครงสร้างชายเป็นใหญ่ มากกว่าการที่จะได้มาซึ่งความเสมอภาคระหว่างหญิง-ชาย โดยรัฐบาลลาวเน้นไปที่การใช้กฎหมายระเบียบข้อบังคับมากกว่าจิตสำนึกทางสังคม

2.2 ในระดับชุมชน ที่ให้ความสำคัญในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการจัดตั้งกองทุนพัฒนาและการกำหนดเป็นนโยบายจากทางภาครัฐเพื่อให้สอดคล้องในแต่ละท้องถิ่น เฉพาะ แม้ว่าเป็นการพัฒนาที่ยังอยู่ในกรอบคิดแบบ Women In Development แต่ยังคงขาดประเด็นของการเสริมอำนาจ (Empowerment Approach) ในรูปแบบ Gender and Development ซึ่งเป็นการเสริมอำนาจให้กับผู้หญิง โดยสร้างความเข้มแข็งที่มาจากในตัวผู้หญิงทำให้ผู้หญิงเกิดความเชื่อมั่นในตัวเองเป็นกระบวนการที่ปฏิบัติจากล่างสู่บน (Bottom-Up) กระบวนการสร้างจิตสำนึกและความสามารถให้ผู้หญิงนำไปสู่การปฏิบัติที่มีส่วนร่วมในการควบคุมและอำนาจการตัดสินใจเพื่อปรับเปลี่ยนสิ่งต่างๆ ได้มากขึ้น

2.3 ในระดับครัวเรือน ได้ชี้ให้เห็นว่าการเสริมอำนาจให้แก่ผู้หญิงในระดับครัวเรือนผ่านการเข้าถึงกองทุนต่างๆ ได้สัมพันธ์อยู่กับการแบ่งงานกันทำตามเพศสถานะ การเข้าถึงการควบคุมทรัพยากร และการตัดสินใจ โดยถึงแม้ว่าผู้หญิงจะมีส่วนในกระบวนการคิดและตัดสินใจ แต่สุดท้ายมักจะขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของผู้ชายอยู่ดี เนื่องจากผู้ชายเป็นเจ้าของชื่อเอกสารใบที่ดิน (เจ้าบ้าน) ดังนั้นในช่วงหลังนโยบายจินตนาการใหม่เป็นต้นมา โดยเฉพาะหลังปี ค.ศ. 2000 สหพันธ์แม่หญิงลาวจึงได้พยายามส่งเสริมและรณรงค์ให้ผู้หญิงมีสิทธิในการออกชื่อในเอกสารใบที่ดิน หรือสามารถเป็นเจ้าของบ้านให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมบทบาทหญิง-ชาย นั้นถือได้ว่ามีความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมลาวเป็นอย่างมากภายหลังปี ค.ศ. 2005 เป็นต้นมา ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหญิง-ชาย สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยมีสาเหตุมาจากสภาพเศรษฐกิจ เนื่องจากเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อแบบแผน ความสัมพันธ์ระหว่างหญิง-ชาย ซึ่งทำให้บทบาทหญิง-ชายในสังคมลาวมีการเปลี่ยนแปลง เช่น ระยะเวลาในระบบ เศรษฐกิจการผลิตที่พึ่งพาธรรมชาติเป็นการผลิตกระแสหลักนั้น ผู้หญิงได้มีส่วนร่วมกับผู้ชายในการผลิตเพื่อหาเลี้ยงชีพ แต่กลับมองข้ามบทบาทของเพศหญิง และถือว่าผู้หญิงเป็นผู้ช่วยทำงานให้กับผู้ชายเท่านั้น โดยถือว่าผู้ชายเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำครอบครัว แต่เมื่อเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจแบบธรรมชาติไปสู่การผลิต เพื่อเป็นสินค้าซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนเข้าสู่การผลิตเพื่อเป็นสินค้าส่งออกในด้านต่างๆ ทั้งด้านกิจกรรม อุตสาหกรรม และหัตถกรรมเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว จนบางครั้งถือว่าผู้หญิงกลับกลายเป็น กำลังที่สำคัญในการสร้างรายรับให้กับครอบครัวมากกว่าผู้ชาย จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ จึงทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงบทบาทผู้หญิงและผู้ชาย อาจกล่าวได้ว่าผู้หญิงมีบทบาทสำคัญร่วมกับผู้ชายในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองลาวมากขึ้น และมากขึ้นเรื่อยๆ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวควรส่งเสริมและยกระดับการทำงานของหน่วย สหพันธ์แม่หญิงลาวในระดับแขวงให้มีอำนาจในการเบิกจ่ายงบประมาณเร่งด่วนได้เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเร่งด่วน หรือ การส่งเสริมยกระดับผู้หญิงลาวในพื้นที่ต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 คณะสหพันธ์แม่หญิงลาวควรที่จะกระจายอำนาจการวางแผนบริหารงาน และการปฏิบัติงานให้กับ หน่วยสหพันธ์แม่หญิงลาวในระดับแขวงทั่วประเทศ เพื่อที่หน่วยสหพันธ์แม่หญิงลาวในระดับแขวงจะสามารถวางแผนการทำงานให้ตรงกับพื้นที่และแก้ไขปัญหาได้ทันเวลา

1.3 ประชุมใหญ่ของแม่หญิงลาวในระดับแขวง ควรที่จะมีอำนาจสั่งการปฏิบัติลงไปยังพื้นที่ได้เลย โดยที่ไม่ต้องนำเอามติจากกองประชุมใหญ่ของแขวงมาพิจารณาในกองประชุมใหญ่ทั่วประเทศของคณะสหพันธ์แม่หญิงลาว ขึ้นศูนย์กลาง เพื่อที่จะสามารถตอบสนองต่อการเคลื่อนไหวในระดับรากฐานปฏิบัติการได้อย่างรวดเร็ว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาการส่งเสริมบทบาทผู้หญิง หรือการส่งเสริมบทบาทหญิง-ชาย ในภาคธุรกิจเอกชน ทั้งขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก ในตัวเมืองใหญ่ๆ ภายในประเทศลาว ทั้งที่เป็นการลงทุนโดยคนลาวเอง และของชาวต่างชาติ หรือองค์กรอิสระที่ไม่ได้ถูกพรรคประชาชนปฏิวัติลาวหรือรัฐบาลลาวครอบงำ

2.2 ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมใหม่ของรัฐบาลลาวในยุคจินตนาการใหม่ผ่านเอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ

2.3 ศึกษาการปรับตัวของผู้หญิงชนเผ่าต่างๆ ตามนโยบายรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

เอกสารอ้างอิง

- Chairat, N. (2008). *Gender and Migrant Women in Rural Laos in the New Economic Mechanism*. Chiangmai: Center for Women's Studies. (in Thai)
- Chaiyachak, M. (2016). *On the Path to the Revolution*. Vientiane: State printing house. (in Laos)
- Janthabanjoong, L. (2011). *Women's role in Household income by weaving for of Phukaokham village Keooudom district Vientiane province*. Thesis of the Degree of Master of Social Sciences Program in Social development. Vientiane: National University of Laos. (in Thai)
- Kittithornsakun, K. (2008). *Creating National awareness through The Lao Revolution music since after The World War 2nd time to present*. Thesis of the Degree of Master of Arts Program in Regional Studies. Chiangmai: Chiangmai University. (in Thai)
- Klangriwat, M. (1993). *Mae Ying Laos: in Past and Present*. Vientiane: State printing house. (in Laos)
- Luangsombat, M. (2011). *Impact of Development Fund Project on Female-Male Relationship: A case study of Baan Na Khoon Nuea development Fund Lao People's Democratic Republic*. Thesis of the Degree of Master of Arts Program in Women's studies. Chiangmai: Chiangmai University. (in Thai)
- Mettarikanon, D. (2012). *Many Dimensions Laos History*. Bangkok: Ancient city. (in Thai)
- Panyawuttrakun, W. (2016). "Mae" is a Mae who plays a Role in Women above The status of Women Lao society. In Phiphat Krajaichan (editor), *Women power, mae mae and lady god: truth and representation* (pp. 91-103). Bangkok: National Printing Office of Buddhism. (in Thai)
- Sribunhong, S. (2011). *Construction of Lao Women's identity by The Government of Lao People's Democratic Republic since 1975 to the present*. Thesis of the Degree of Master of Arts Program in Women's studies. Chiangmai: Chiangmai University. (in Thai)
- Tosi, L., Henri. (2009). *The Theories of Organization*. Florida: University of Florida.
- Tularak, U. (2007). *Women in Contemporary Lao Literature after National and Democratic Revolution in 1975*. Thesis of the Degree of Doctor of Philosophy Program in Tai Studies. Mahasarakham: Mahasarakham University. (in Thai)